

Un poeta al qual l'exalta el nou i l'enamora el vell. Té l'ideal artístic de l'equilibri suprem i clàssicista; es baralla amb el sentiment i la raó, l'instant i l'eternitat, la realitat i el somni, i és normalment quan dorm que hi veu clar, encara que visqui la realitat de cada instant com a un moment etern i absolut. J.V. Foix és un idealista, un nacionalista i un intel·lectual al qual sense voler-ho, a cops, li surt poesia. Només té noranta-tres anys i molta corda...

“Cada instant és un moment que porta un fons d'eternitat.”

Quan arribes a Sarrià notes la presència de Foix, sobretot si has anat a parar davant de la pastisseria familiar, tan popular a la vila. Al carrer Setantí, a dalt de tot del número 9, hi viu un home del segle passat, un poeta del segle XX i un idealista de demà. Obre la porta la mateixa serventa que fa trenta-cinc anys que l'obre, i demana, si us plau, que no es preguntí al Sr. Foix sobre els negocis i la seva vida privada, sobretot de la seva dona, “és vidu, sap?”. La sorpresa augmenta quan a mitja entrevista, en preguntar-li per la seva vida privada, (discretament, per no enfurismar la serventa) ens diu el poeta: “Sóc separat i sense fills”. (!?).

El trobo assegut al costat de dos col·legues amb els quals fa petar la xerrada cada divendres. Sembla atent i cordial; és sord, però discret i et contesta per vol, però és agradable, amb un sentit de l'humor, increïblement lúcid i amb una memòria que ja voldríem a la seva edat; bé, el que primer voldríem seria arribar-hi i arribar-hi amb la dignitat amb què arrossega el segle.

Un tapís de Miró presideix una sala plena de dedicatòries i de llibres. Abans de dir-li res, ja em parla de Manresa: el seu pare era de Torrents de Lladurs, al Solsonès. i anà a aprendre de pastisser a Manresa, on va conèixer Paulina Mas i Rubinat, la seva mare.

“Hi anàvem a passar vuit o quinze dies, a casa d'uns amics, els Amat, que tenien una pastisseria. El meu oncle era procurador municipal i jo anava molt a l'Ajuntament, i a la Plaça Major, que en aquells temps era molt tranquil·la, no hi havia ningú; Manresa era com un poblet en el sentit de moviment ciutadà. Allí, hi vaig aprendre els vicis del particular vocabulari de la mainada manresana d'aquelles hores.”

Encara estan tan bé les manresanes? —diu somrient—.

—Que li han agradat molt les dones? Han influït potser en la seva obra?

—Tot allò que he viscut

Segons sembla, aquesta pot ser l'única o una de les poques fotos de Foix sense corbata

m'ha agradat —din, i se li il·luminen els ulls—. Però en literatura, les lectures que he fet és el que m'ha influït, més que no pas les dones.

—Un altre indret amb el qual s'ha identificat la seva vida i obra és el Port de la Selva, oi?

—Des del 1922 que hi vaig. Per aproximació a en Sagarra i als escrits que ell i en Pla publicaven a “La Publicitat”, ho vaig conèixer.

—És el lloc ideal per a la seva creació literària?

—Alguns dels poemes són escrits al Port, però la majoria hi són transcrits i corregits. Per a mi, el Port és, el mar, el mar i la platja; i la tarda, unes excursions per les proximitats fins a Cadaqués o la Selva de Mar.

Llibres, tertúlies i creativitat

A Sarrià la vida també era intensa: va passar per l'escola municipal de Salvador Múndi, el seu mestre de sempre, i per la Universitat, “on anàvem a peu”, diu satisfet. Sembla que la indústria del seu pare li possibilita deixar de banda els estudis de dret i dedicar-se a llegir, escriure i fer tertúlies. “Ens trobàvem a la “Penya Continental”, presidida pel poeta López Picó. Entre cervesa i cervesa, ens reuníem quatre o cinc escriptors de l'època: en Salvat, Riba, Folguera...” Així van entrar al món intel·lectual, a partir de l'afeció per la lectura, com ens explica: “això ho portava els companys que te-

nies d'institut o d'universitat, que sense adonar-te'n, amb els que tenien interès per allò intel·lectual, sense que et presencessin t'hi trobaves o coincidies en els estudis, o certes posicions espirituals o polítiques”.

Diu que li han recordat que llegia molt, que de jove ja anava pels clàssics grecs i llatins, feia anar de bòlit les traduccions Garnier i tenia per companys de fatigues Lluïl i March, i Nietzsche, Byron, Baudelaire...

“Sobretot els filòsofs i moralistes antics són els qui més m'han influït, llegia els clàssics catalans i els trobadors. Era al grup dels que volien recuperar la Renaixença, i encara en dura. Em sento, encara, un trobador. Ara no pot llegir però li llegeixen.

Per l'activitat d'expositor i investigador dels moviments artístics i literaris pre-surrealisme, entra al món del surrealisme, del neoromanticisme. Presenta a Barcelona Dalí, Miró, “i fins i tot els del “Dau al set” amb en Tàpies”. Era una època fèrtil, com explica:

“Ara la creació és pobre. No hi ha prou creativitat intel·lectual que correspongui a la de quaranta o cinquanta anys enrera. La joventut va perduda, o segueix diferents corrents dels que següem nosaltres. Abans sortien moltes publicacions; la proliferació de revistes i textos de principi de segle a la guerra no es dona ara. La guerra va portar la dispersió, contradiccions i l'aparició de textos que divergeixen, quan abans hi havia una unitat d'afeció per la llengua, la literatura i la política”.

—Vàreu escriure, dirigir i participar en moltes publicacions, diaris, revistes... Anheveu per periodista més que per poeta? Volfeu donar el mateix missatge en els diaris que en els poemes?

—Vaig ser redactor literari de “La Publicitat”, diari nacionalista d'esquerra, del 22 al 36, on feia una secció diària que es deia “Meridians”; no era cap rèplica, sinó una continuació, en un altre sentit, d'una secció de “Xenium” a “La Veu de Catalunya”; era el comentari d'un fet artístic o literari del país o de fora. El que ens interessava als poetes i periodistes era que Catalunya, la seva llengua i cultura, pogués establir un paral·lel amb allò que es produïa en d'altres llengües i cultures: volíem incorporar la cultura catalana a Europa.

Foix no creu que el fet d'escriure suposés una manera de treballar com una altra, “Jo, literàriament, no treballa, jugo. Per a nosaltres, els del meu temperament, treballar en el sentit literari és com aquell qui va a fer un partit de tennis (Foix hi havia jugat, de jove). Treballem en un joc d'idees que és com un joc de pilotes”.

—Cret que els mitjans de comunicació d'avui, tan tecnològicament avançats, sobretot els audio-visuals, haurien afavorit aquella funció que buscava en el paper escrit?

—S'han d'aprofitar tots els mitjans, sobretot nous, en benefici tant lingüístic, com cultural, com de propaganda política. Si ara fes art o literatura, però, ho faria per exercir i

J.V. Foix L'eterna lucidesa del poeta

“La llengua no és l'absolut ni la pàtria no és l'absolut. La llengua i la pàtria són l'esperit que ens mou.”

com ho feia abans. M'interessa el món tecnològic actual, però no diré que em plagui.

La poesia de la vida

—La llengua sempre ha jugat un paper important en la seva creació literària i durant tota la seva vida, quin concepte té de llengua?

—La llengua no és l'absolut, ni la pàtria no és l'absolut. La llengua i la pàtria són l'esperit que ens mou; i això m'ha mogut des d'infant. La llengua per a mi i per a alguns del meu temps sempre ha estat la motivació del nacionalisme polític posterior. Tota la meua activitat política ha estat lingüística.

—Té la sensació d'haver creat un estil lingüístic potser arcaic o literàriament elitista en voler cercar una llengua massa pura i perfecta, una llengua desfasada, que no s'ha correspost amb la real?

—Des dels primers textos que corregia en revistes, considerava el fet que el lector pogués ignorar el significat d'aiguns mots i, aleshores, jo procurava que aquell mot, davant de dos o tres específics que representessin una mateixa cosa, fos genèric. Això em donava un estil força correcte i del qual encara n'estic content.

—Però la seva poesia no ha estat popular fins molt tard, potser si que tenia un estil no massa popular i planer...

—No m'interessa la crítica, ni m'he fet una autocrítica, però veig que alguns dels meus poemes els van reproduint, com el de “Es quan dormo que hi veig clar”, que s'ha fet molt popular. Jo, però, no els he fets amb la intenció de fer poesia popular. El poeta és ell sol, tot sol, damunt un

Un segle amb tinta

Nat a Sarrià, Josep Vicenç Foix i Mas feu estudis de batxillerat i començà la carrera de dret, que no acabà per la seva vocació literària, periodística i intel·lectual. Des dels inicis fins a l'actualitat ha col·laborat en nombroses revistes, diaris i publicacions diferents: "La Revista", "Monitor", "Acció catalana", "L'amic de les arts", "Revista de poesia", "Quaderns de poesia", "La Publicitat", "Revista de Catalunya", "Dau al set", "Ariel", "Serra d'or"...

Altet profundament des dels inicis de la seva carrera literària pels moviments d'avantguarda ha publicat —en prosa i en vers— els següents llibres de poesia: "Gertrudis" (1927), "Krtu"

(1932), "Sol i de Dol" (1947), "Les irreals omegues" (1948), "On he deixat les claus" (1953), "Del Diari 1918" (1956), "Onze nadius i un cap d'any" (1960), "Darrer comunicat" (1970), "Allò que no diu "La Vanguardia" (1970), "Tocant a mà..." (1972), entre d'altres. La seva obra assagística és representada per "Revolució catalanista" (1934), "Els lloms transparents" (1969) i "Mots i maons o a cadascú el seu" (1971).

L'any 1973 li fou atorgat el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. És membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

“L'home ha de viure i conviure i, de tant en tant, riure”

“Jo, literàriament, no treballo, jugo.”

J.V. Foix, en dos moments de la conversa. El poeta serva un bon record de Manresa, dels manresans i de les manresanes

rar-ho amb precisió: "m'hi hauria de pensar", es justifica. A Catalunya, les generacions provoquen, segons Foix, una estada inesperada i diferents en d'altres països: el descens de la natalitat i l'augment de la immigració ha produït uns fets molt diferents "als del temps en que anava a córrer pels carrers de Manresa", recorda el poeta. Diu: "costa molt incorporar el sentit nacional a uns immigrants. Per als de la nostra època, la política, com he dit, era la llengua i la cultura, i per a mi, és aquesta, encara, la política que cal fer a Catalunya".

intensament

J.V. Foix, a la seva edat, se sent sol però amb la sensació d'haver viscut dos segles, ja que "vivia intensament cada moment i llegia molt", reconeix amb orgull. Una vida, sens dubte, plena de records, satisfaccions, enyorances... És el darrer testimoni d'una època creativa, en la qual la iniciativa era portada per uns joves que sempre solien anar molt més enllà del seu temps. "Cada generació ha donat

dos o tres noms que queden com a símbols i això ha passat en totes les literatures, però molt especialment passà a Catalunya en l'època en que ens loca viure de joves; d'aquella generació sols quedem en Tomàs Garcés i jo, segurament". En Garcés, malalt, li acabava de regalar un volum de les seves obres completes amb una dedicatòria tremolosa i incerta: Foix, que el té damunt la taula, ens el mostra emocionat.

El poeta fa parlar la serventa quan se li pregunta per la seva activitat diària. Ella, mirant-se'l amb un respecte i afecte que va més enllà del d'una simple mestressa de casa, explica la seva passejada diària per Sarrià i les innombrables visites que rep. Afegeix el poeta: "tots els escriptors i artistes d'ara passen un dia o altre per casa". La tertúlia, com seixanta anys ençà, continua essent viva en la quotidianitat de Foix.

Dels Jocs Olímpics del 92 només en té la referència del que li expliquen, però sap que n'hi ha uns que no hi estan massa d'acord ja que temen una espanyolització indeguda: "Troben una ciutat preparada, amb un 60% de gent que no se sent massa catalana.

Barcelona és la segona ciutat més important de l'Estat, després de Madrid, és clar".

—I del Nobel, què?

—Hi ha gent que s'hi mou però no els acompanyo. M'he negat a donar el llibre de les obres completes que demanen. El Nobel només pot tenir valor en tant que dona a conèixer l'existència d'una llengua i una literatura. Es tracta de trobar qui té valor literari per representar la llengua i la nació. He escrit molts articles en contra dels premis literaris. L'home, tant en art com en literatura, és ell, no el premi.

Nosaltres ja tenim un candidat, un candidat amb tants anys com joves il·lusions. Un home ple d'esperança i orgull, al qual no agrada que l'ajudin a aixecar-se del teu sofà en què està encloïat. Cada matí pregunta a la serventa quants anys té, i se sent cofoi de la seva joventut espiritual i física; fins i tot es permet el luxe de ser presumit: "és la primera foto que em fan sense corbata", diu queixant-se, mentre es pentina els quatre cabells amb la mà. La cordialitat es manifesta un cop més en marxar: molts records als manresans i uns bombons de can Foix.

JORDI RODÓ I RODÀ

món que recrea; i jo no em dic poeta, jo sols escric en català, em surt poesia volent-ho o no, però la realitat té un fons poètic del qual la gent no s'adona. Els ho has de fer veure.

—Es quan dorm que hi veu clar? —A causa del lloc on he nascut, de la formació quil·lota i de lectures que he fet des d'infant, per a mi la realitat ja és un somni, i el somni una realitat: difereixo gaire.

poesia de Foix va de la visió a la percepció, de la realitat al somni, de l'absolut al més mínim detall: "La poesia que es vol descobrir ara en la meua activitat, jo la trobo al carrer. La vida en ella mateixa és interessant. L'home ha de viure i conviure, i de tant en tant, riure".

—Però, s'hi neix sabent trobar l'essència a cada cosa, per insignificant i intranscendent que sembli?

—Per veure la poesia en ella mateixa, s'hi neix. L'home ha de viure cada instant del dia: cada instant és un moment que porta un fons d'eternitat, i això la gent ho oblidia i ja que no visquit en aquell nivell que alguns idealistes voldríem: el nivell de la realitat absoluta. No el mou la inspiració; per a ell, cada fet, cada motiu, per bonal que sigui, ja és tot un art. Descriu poèticament allò que sembla irreal en la vida, convertint-ha per l'elaboració poètica, en una realitat.

Política:

llengua i cultura

Per a Foix, el català té per nor-

ma i instint tocar de peus a terra, fins i tot en cultura, llengua i política. Prat de la Ribes és el seu exemple de política cultural assenyada. La redacció de les normes per l'Escola fou deguda a Prat, i això, per a Foix, soluciona la unitat lingüística que mancava "quan cada revista tenia la seva pròpia ortografia", diu remugant amb lamentació.

—Com s'entén el conservadorisme de Prat amb la seva posició d'avantgardista-catalanista del nacionalisme actiu? —Quan participava a Acció Catalana i va escriure "Revolució catalanista".

—Prat, per damunt del seu conservadorisme, va fer una política nacional. La política important és la que hauríem de fer tots; cadascú a dins de la seva activitat hauria d'incorporar allò que porta la seva vida espiritual, tant des del punt de vista polític com religiós. Jo sempre he anat al costat de qui porta la bandera, això és avantguarda. Fins i tot els carlins, que a Manresa n'hi havia molts, i encara n'hi deu haver, no? —demana tot burleta. — Doncs tenien en el requisit l'avantguarda de les manifestacions carlines.

—La política que feia abans, la faria ara?

—D'encà que conec per intervenció allò que és la política, no canviaria gaire de la que s'hauria de fer ara. Per als catalanistes d'aleshores, la política era la instauració de l'autonomia per a Catalunya i la realització del català com a llengua nacional.

Per les referències del que li llegeixen de l'actualitat política, no es veu capaç d'emetre un judici massa raonat ni conside-

No tan sols venem pantalons
Roy Pantalons
...i americanes
caçadores
camises
gèneres de punt

PLANA DE L'OM, 7 - MANRESA

publ/boges